

DE KATHOLIEKE DIALOOGSCHOOL WAT BETEKENT 'KATHOLIEK'?

De naam 'katholieke dialoogschool' gaat over drie vragen tegelijk: wat is een 'school', wat is een 'dialoog' en wat is 'katholiek'? Deze drie vragen staan niet losjes naast elkaar. Ze zijn organisch met elkaar verbonden. Ze roepen elkaar op. Dat blijkt trouwens uit de discussie van de voorbije weken. *Heeft het katholieke onderwijs nu zijn ziel verloren?*, vroegen de enen zich af. *Heeft het katholieke onderwijs wel een andere keuze?* vroegen anderen. We moeten deze vraag aandurven: wat betekent 'katholiek' wanneer het over de 'katholieke dialoogschool' gaat? Liever dan een theoretisch betoog te houden, wil ik te rade gaan bij enkele grote figuren uit onze Vlaamse katholieke traditie. Wij moeten onze inspiratie immers niet bij de burens halen. Ons eigen verhaal biedt voldoende bouwstenen voor de katholieke dialoogschool. Ik wil drie personen naar voren schuiven, in chronologische volgorde. Telkens is mijn vraag: wat hebben zij gemaakt van hun katholieke identiteit?

Mijn eerste persoon is Damiaan De Veuster (1840-1889). Hij is de best gekende Belg en Vlaming, ook in het katholieke onderwijs. Zelf herinner ik me zijn gezicht en levensverhaal nog uit de kleuterklas. Damiaan was geen held en geen hoogvlieger. Hij nam de plaats in van zijn broer als missionaris. Bijna per toeval kwam hij op het eiland Molokai terecht. En hij bleef er, ook omdat de Congregatie geen opvolger of vervanger voor hem had. Eenmaal zelf aangetast door melaatsheid, kon en wilde hij niet meer terug. Hij stief als melaatse onder de melaatsen. Als weinig anderen heeft Damiaan gewerkt aan overbrugging en integratie. Hij oversteeg de grenzen tussen wij en zij: tussen Vlaanderen en Hawaï, tussen gezonde en zieke personen, tussen paternalisme en solidariteit, tussen katholieken en christenen van andere confessies. Hij was een mens van verbinding, tot ver voorbij de horizon van Tremelo. Hij kreeg zelfs een standbeeld in het Capitool van Washington. Wat kenmerkte de katholieke identiteit van Damiaan? Een diep geloof, een groot hart, twee sterke handen en een taaie volharding. Christelijke identiteit en menselijke solidariteit waren voor hem geen tegengestelden. Integendeel, ze kwamen voor hem uit dezelfde inspiratie en hielden elkaar recht, vooral in dagen van beproeving.

Mijn tweede persoon is Jozef Cardijn (1882-1967). Na pater Damiaan is Kardinaal Cardijn wereldwijd wellicht de tweede meest gekende Vlaamse katholieke. Toen tussen beide wereldoorlogen de katholieke actie zich ontwikkelde, zag Cardijn dat een groot deel van de jongeren over het hoofd werden gezien: zij die niet op een katholiek college of een katholieke universiteit zaten, maar werkten als arbeider in kleine of grote bedrijven. Als priester kon hij het niet maken dat zo'n omvangrijke groep jonge mensen buiten het gezichtsveld bleef van de Kerk en van zijn vele priestercollega's. Hij startte voor hen een nieuwe beweging, zijn Kajotters. Hij verspreidde zijn beweging eerst in Vlaanderen en België, dan in Europa en nadien over de vijf continenten. Hij had zijn slagwoorden, zoals *'voordoen, meedoen en doen doen'*, of *'zien, oordelen, handelen'*, en vooral *'iedere jonge arbeider is meer waard dan alle goud van de wereld omdat hij een kind van God is'*. Met zijn aanpak en begeestering heeft hij generaties Vlaamse jongeren een nieuw besef gegeven van hun waardigheid en hun zending. Het gaat mij hier niet over de kajotters of de arbeidersbeweging, maar over Cardijn zelf. Wat kenmerkte zijn katholieke identiteit? Ze was

tegelijk heel persoonlijk en heel maatschappelijk. Het Evangelie verbond hem zowel met Christus en de kerkgemeenschap, als met de samenleving en haar steeds nieuwe maatschappelijke noden.

Mijn derde persoon is Albert Dondeyne (1901-1985). Hoewel minder gekend bij het brede publiek dan Damiaan en Cardijn, genoot ook Dondeyne een internationale uitstraling. Van 1933 tot 1971 was hij professor filosofie aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Hij was medestichter en bezieler van de zogenaamde *Universitas*-beweging. Hij wilde studenten erop voorbereiden om nadien, in hun professionele leven, vanuit hun christelijk geloof verantwoordelijkheid op te nemen in de samenleving. Heel zijn denken draaide rond de creatieve verhouding van geloof en wetenschap, christendom en cultuur, kerk en samenleving. In 1961 publiceerde hij zijn meest gekende boek *Geloof en wereld*, dat in vele talen werd vertaald. Kort nadien, tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) was hij een van de belangrijkste raadgevers van de Belgische bisschoppen. Het hoofdstuk uit de Constitutie *Gaudium et Spes* over *De juiste bevordering van de culturele vooruitgang* was grotendeels zijn werk. Eén citaat wil ik geven uit zijn boek *Geloof en wereld*, een citaat over de verhouding tussen boodschap en dialoog: *'Omdat het christendom een boodschap is, moet er met zorg over gewaakt worden dat het zijn boodschapskarakter nooit verliest. Geweld, sociale druk en machtsaffirmatie passen niet bij een boodschap, want eerst in het vrije en oprechte gesprek, in eerbied voor de gesprekspartner gevoerd, komt het woord tot zijn waarde, wordt het sprekend, d.i. openbarend en bevrijdend'* (p. 53). Wat kenmerkte de katholieke identiteit van Dondeyne? Hij ijverde voor een christendom dat niet 'naast' maar 'midden in' de wereld staat, niet 'naast' maar 'midden in' de hedendaagse cultuur. Of zoals hij schreef in het boek *Geloof en wereld*: *'Samenleven en samenwerken (...) is een wisselwerking van ontvangen en geven, van vernemen en tonen. Het christendom heeft de wereld nodig, zoals de wereld het christendom nodig heeft'* (p. 123).

Drie personen van bij ons, drie verhalen over wat 'katholiek' kan betekenen, ook vandaag in Vlaanderen. Het is niet mijn bedoeling om, zoals vadtje Cats, uit deze drie verhalen meteen enkele wijze lessen te trekken. Het zijn drie verhalen die hun plaats kunnen vinden in het gesprek dat wij vandaag voeren, in de argumenten die we aanbrenge en de keuzes die we maken. Deze verhalen hebben dit alvast gemeenschappelijk: dat ze spreken over een katholieke identiteit die zowel een binnenkant als een buitenkant heeft, zowel kleur bekent als het gesprek aangaat, zowel de kansrijke als de kansarme mens meeneemt, zowel Vlaams als internationaal denkt, zowel de kerkgemeenschap als de samenleving ten dienste staat. De drie personen die we voorstelden, gingen voor deze spanningsvelden niet op de vlucht. Integendeel, ze zochten deze spanningsvelden op en speelden erop in. Welke spanningsvelden kunnen we vandaag niet ontlopen, en hoe kunnen we erop inspelen, indien we katholiek willen zijn? Dat is de vraag die de 'katholieke dialoogschool' constructief kan en moet opnemen. De Vlaamse bisschoppen hebben geen andere bedoeling dan allen te steunen en te bemoedigen die voor dat project de handen in elkaar slaan en constructief eraan meewerken. Trouwens, ook wij behoren tot de geesteskinderen van Damiaan, Cardijn en Dondeyne, en delen in hun zoektocht naar authentieke 'katholiciteit'.

+ Johan Bonny
2 juni 2016

